

Hemşirelerde Kök Aileyle İlişkiler ve Karşılıklı Bağımlılık

Family of Origin Relations and Codependency in Nurses

Halil İbrahim ÖLÇÜM¹, Nuriye BÜYÜKKAYACI DUMAN²

¹Hitit Üniversitesi Erol Olçok Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, Çorum

²Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Çorum

ÖZ

Amaç: Karşılıklı bağımlılık “işlevi bozuk ailelerden getirilen veya öğrenilen, kişinin kendi gereksinimlerini ihmal etmesi ve başkalarına aşırı odaklanmasıyla sonuçlanan bir davranış” şeklinde tanımlanmaktadır. Karşılıklı bağımlılığın, aile işlevselliğinin bozukluğuyla ilişkili olduğu bildirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, hemşirelerde kök aile ilişkilerinin karşılıklı bağımlılığa etkisini incelemektir.

Yöntem: Çalışmaya 232 hemşire alındı. Katılımcılara Kök Aile İlişkileri Envanteri (KAİE) ve Hemşire Karşılıklı Bağımlılık Ölçeği (HKBÖ) uygulandı ve tüm istatistiksel analizler SPSS 22.0 kullanılarak yapıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan 232 katılımcının yaş ortalamasının 29.71±8.76 olduğu saptandı. Katılımcıların %90.5’i kadındı. Katılımcıların KAİE puan ortalaması 12.75±3.64; HKBÖ puan ortalaması 67.35±12.72; bağımlı bakım alt ölçeği puan ortalaması 38.49±9.29; ifade eksikliği alt ölçeği puan ortalaması 28.85±5.61 idi. Katılımcıların KAİE - HKBÖ toplam puanları arasında anlamlı ($r=0.153$, $p=0.02$), KAİE - HKBÖ ifade eksikliği alt ölçek puanları arasında ise ileri düzeyde anlamlı ($r=0.239$, $p=0.00$) pozitif yönlü bir ilişki saptandı.

Sonuç: Bu çalışmada, hemşirelerde sağlıklı kök aile ile ilişkilerin, karşılıklı bağımlılık ve ifade eksikliği düzeyinin yüksek olmasıyla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Karşılıklı bağımlılık, hemşire, kök aile

ABSTRACT

Objective: Codependency is defined as “a learned or survival behaviour in dysfunctional families with resulting neglect of one’s own needs and excessively focusing on others”. Its known that codependency is associated with disorder of parental functionality. The purpose of this study is to examine the effect of family of origin relations on codependency in nurses.

Methods: A total of 232 cases participated in the study. Applied Family of Origin Relations Inventory (FORI) and Nurse Codependency Questionnaire (NCQ) were applied on all participants. All statistical analyses were performed using SPSS version 22.0.

Results: Mean age of 232 study participants was 29.71±8.76 years, and 90.5% of them were female. Mean FORI (12.75±3.64); “NCQ entire” (67.35±12.72) “codependent caretaking” sub-scale (38.49±9.29); and “lack of voice” scale (28.85±5.6) scores were estimated. There was a significant positive correlation ($r=0.153$, $p=0.02$) between FORI-“NCQ entire” scores and highly significant positive correlation ($r=0.239$, $p=0.00$) between FORI- “NCQ lack of voice” sub-scale scores.

Conclusion: In this study we have come to the conclusion that the nurses’ problematic relationship with their origin family is associated with the high level of codependency and lack of expression.

Keywords: Codependency, nurses, family of origin

GİRİŞ

İlk olarak 1940’lı yıllarda tanımlandığı ⁽¹⁾ belirtilen karşılıklı bağımlılığın dilimizde bağlaşıklık ⁽²⁾ ya da eş bağımlılık ⁽³⁾ olarak da kullanıldığı bilinmektedir. Literatürde farklı tanımları olan “codependency” terimi son olarak 2016 yılında “işlevi bozuk aileler-

den getirilen veya öğrenilen, kişinin kendi gereksinimlerini ihmal etmesi ve başkalarına aşırı odaklanmasıyla sonuçlanan bir davranış” ⁽⁴⁾ şeklinde tanımlanmıştır. Karşılıklı bağımlılık kavramının kimyasal bir maddeye bağımlı bireyin aile üyeleri arasında görülen disfonksiyonel davranışları tanımlamak için duyulan gereksinimden doğduğu belirtilmektedir ⁽⁵⁾.

Alındığı tarih: 22.03.2017

Kabul tarihi: 12.07.2017

Yazışma adresi: Halil İbrahim Ölçüm, Çepni Mah. İnönü Caddesi No:176 Merkez - Çorum - Türkiye

e-posta: tsey864@gmail.com

doi: 10.5222/jaren.2017.060

Konuyla ilgili birçok çalışmaya rastlanmış olmasına rağmen, karşılıklı bağımlılığın bir hastalık mı, ilişki, davranış veya kişilik bozukluğu mu olduğuna dair tartışmalar halen devam etmektedir.

Kök aile terimi “çocukluk yıllarında psikolojik, fiziksel ve duygusal olarak içinde yaşayıp yetiştigi ailenin özelliklerini ve yapısını” ⁽⁶⁾ göstermektedir. Bu ailelerde yaşanan sorunlar; kimyasal bir maddeye bağımlı veya düşünce ve duyguların dile getirilmediği, tartışılmadığı, sevginin açıkça gösterilemediği, sorunlu bir ailede büyümek şeklinde olabilmektedir ⁽⁷⁾. Karşılıklı bağımlılığın kök aileyle ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar vardır ⁽⁸⁻¹¹⁾. Bunun yanı sıra karşılıklı bağımlılığın belli özelliklerinin hemşirelikle de ilişkili olduğu, bu ilişkinin çocukluğunda işlevsel olmayan kök ailesinde “sorun çözücü” rolü üstlenen hemşirelerin bu rolünü bakım verici mesleklerinde de devam ettirmeyi deneyebileceklerinden kaynaklandığı bildirilmektedir ⁽⁵⁾. Karşılıklı bağımlılıkla depresyon arasında güçlü bir ilişki olduğu ⁽¹²⁾ ve karşılıklı bağımlı hemşirelerde işkolikliğın ya da diğer bağımlılıkların gelişebildiği ⁽¹³⁾ göz önüne alındığında, konuyla ilgili daha fazla çalışmaya gereksinim duyulduğu düşünülebilir. Bu durum, çalışmamızın planlanmasında belirleyici rol oynamıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın tipi: Bu çalışma, kök aileyle ilişkilerin, hemşirelerde karşılıklı bağımlılıkla ilişkisini incelemek amacıyla 15 Mart-15 Ağustos tarihleri arasında tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Evren ve örneklem seçimi: Çalışmanın evrenini Türkiye’de aktif çalışan hemşireler oluşturmuştur. 2014 yılı Sağlık İnsan Gücü Raporu’na göre evrenimizde 149.012 kişi bulunmaktadır ⁽¹⁴⁾. Karşılıklı bağımlılığın hemşirelerin %80’ini etkilediğini ⁽¹⁵⁾ bildiren çalışmaya dayandırılarak, çalışmamızın örneklemine belirlenmesi için “evreni bilinen örneklem yöntemi” kullanılmıştır. Buna formüle göre 150 hemşirenin örneklem alınmasının yeterli olduğu hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan hemşire sayısının 232 olduğu düşünüldüğünde, evreni yansıttığı söylenebilir.

Veri toplama: Çalışmanın veri toplama aşaması online anket yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veriler 15

Nisan-15 Mayıs 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu aşamada, en çok kullanılan sosyal bir paylaşım sitesinin arama motoruna “hemşire” sözcüğü yazılarak taranmış ve çıkan sonuçlarda en fazla üyeye sahip olan grupta çalışma duyurusu yayımlanmıştır (43.346 kişi, Erişim tarihi: 30.04.2016). Yapılan duyuru sonucunda 240 kişinin çalışmaya katıldığı belirlenmiştir. 8 katılımcı aktif çalışan hemşire olmadığından çalışmaya dahil edilmemiş, 232 katılımcı ile çalışma tamamlanmıştır.

Kullanılan ölçek ve analizler: Katılımcılara Kök Aileyle İlişkiler Envanteri (KAİE) ve Hemşire Karşılıklı Bağımlılık Ölçeği (HKBÖ) uygulanmıştır ^(6,16). Verilerin analizinde tanımlayıcı testlerin yanı sıra student t-test ve pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizler SPSS 22.0 programı kullanılarak yapılmıştır.

Etik ilkeler: Çalışmaya katılan hemşirelere araştırma ile bilgi verilmiş ve bilgilendirilmiş onamları alınmış olup, “Helsinki Deklarasyonu” ilkelerine uyulmuştur.

Kök Aileyle İlişkiler Envanteri (KAİE): Hüdayar Cihan Güngör tarafından 2007 yılında, kişinin çocukluk yıllarında psikolojik, fiziksel ve duygusal olarak içinde yaşayıp yetiştigi ailenin özelliklerini ve yapısını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin “Aile Ortamı”, “Anneyle İlişkiler” ve “Babayla İlişkiler” olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Alt ölçeklerin Cronbach alfa güvenirlik katsayılarının sırasıyla 0.70, 0.85 ve 0.95 olarak bulunduğu belirtilmektedir. Evet-hayır biçiminde hazırlanan envanter 21 maddeden oluşmaktadır. Alınabilecek en yüksek puan 21’dir. Envanterden alınan yüksek puan, bireyin kök ailesiyle olan ilişkisinin sağlıklı olduğunu gösterir ⁽⁶⁾.

Hemşire Karşılıklı Bağımlılık Ölçeği (HKBÖ): Hemşirelerde karşılıklı bağımlılığı değerlendiren bir tutum ölçeğidir. 24 maddeden oluşan bu ölçek, Sarah Allison tarafından 2004 yılında geliştirilmiştir ⁽¹⁷⁾. Türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenirlik çalışması Nurgül Özdemir tarafından 2015 yılında yapılmıştır. Puan aralığı 24 ile 120 arasında değişmektedir. HKBÖ, bağımlı bakım ve ifade eksikliği olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde bir puanlama sistemi yoktur. Puan arttıkça bağımlılık düzeyi azalmaktadır. Ölçeğin Cronbach

alfa güvenilirlik katsayısının 0.77 olarak bulunduğu belirtilmektedir ⁽¹⁶⁾.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 232 katılımcının 17-63 yaş arasında ve yaş ortalamasının 29.71±8.76 olduğu saptandı. Katılımcıların %90.5'i kadın, %53.4'ü bekardı. %52.6'sı lisans mezunuydu. %42.7'si yataklı servislerde çalışmaktaydı (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri.

		N	%
Cinsiyet	Erkek	210	90.5
	Kadın	22	9.5
	Önlisans	46	19.8
Eğitim Durumu	Lisans	35	15.1
	Lisansüstü	122	52.6
	Yataklı servis	29	12.5
		99	42.7
Çalıştığı yer	Yoğunbakım / Ameliyathane	56	24.1
	Acil servis	31	13.4
	Diğer (toplum sağlığı, yönetim vb.)	46	19.8

Katılımcıların KAİE puanları incelendiğinde, aile ortamı alt ölçek puan ortalamasının 4.83±1.75, anneyle ilişkiler alt ölçek puan ortalamasının 4.54±2.10, babayla ilişkiler alt ölçek puan ortalamasının 4.14±2.11 ve ölçek toplam puan ortalamasının ise 12.75±3.64 olduğu saptandı (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların KAİE Ölçek Puan Ortalamaları.

	X	SD
Aile ortamı	4.83	1.75
Anneyle ilişkiler	4.54	2.10
Babayla ilişkiler	4.14	2.11
Ölçek toplam puanı	12.75	3.64

HKBÖ puanları incelendiğinde ise, bağımlı bakım alt ölçeği puan ortalamasının 38.49±9.29, ifade eksikliği alt ölçeği puan ortalamasının 28.85±5.61 ve ölçek toplam puan ortalamasının 67.35±12.72 olduğu saptandı (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların HKBÖ Ölçek Puan Ortalamaları.

	X	SD
Bağımlı bakım	38.49	9.29
İfade eksikliği	28.85	5.61
Ölçek toplam puanı	67.35	12.72

HKBÖ toplam puanı ile KAİE toplam puanı ($r=0.153$), babayla ilişkiler ($r=0.237$) ve aile ortamı alt ölçeği ($r=0.201$) arasında anlamlı zayıf ilişki saptandı. İfade eksikliği alt ölçeği ile KAİE toplam puanı ($r=0.239$), babayla ilişkiler ($r=0.270$) ve aile ortamı ($r=0.270$) alt ölçeği arasında da anlamlı zayıf ilişki saptandı (Tablo 3).

Tablo 4. Katılımcıların KAİE ve HKBÖ Ölçek Puan Korelasyonları.

		Bağımlı bakım	İfade eksikliği	HKBÖ toplam
Aile ortamı	r	0.112	0.270	0.201
	p	0.088	0.00*	0.002*
Anneyle ilişkiler	r	-0.007	0.159	0.065
	p	0.916	0.015	0.322
Babayla ilişkiler	r	0.161	0.270	0.237
	p	0.014	0.00*	0.00*
KAİE toplam	r	0.107	0.239	0.153
	p	0.104	0.00*	0.02*

* $p<0.01$ düzeyinde anlamlı (r =pearson korelasyon katsayısı)

21 ölçek maddesinden 12 tanesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptandı. Anlamlı farklılık saptanan maddelerin 1'i anneyle, 5'i babayla ve 6'sı aile ortamıyla ilişkiliydi (Tablo 4).

TARTIŞMA

Yardım alanında çalışan profesyonellerin (helping professionals) karşılıklı bağımlılıktan daha fazla mağdur oldukları ^(13,18), hatta bu gruba özel 12 basamak yardım gruplarının ⁽¹⁹⁾ bulunduğu bilinmektedir. Bu gruba dahil olduğu değerlendirilen hemşirelik mesleğinin temel rolü bakımdır. Özerkliğin en kuvvetle yaşama geçişinin bakım verme rolünde olduğu bildirilmektedir ⁽²⁰⁾. Hemşirelerin özerkliğini etkileyecek olan karşılıklı bağımlılığın düzeyinin belirlenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Sağlık çalışanlarında ve özellikle hemşirelerde karşılıklı bağımlılık düzeyinin belirlenmesiyle, bu konuda bilinç yükselmesi sağlanabileceği ve bakım ilişkisinin daha sağlıklı hale gelmesinin olası olabileceği belirtilmektedir ⁽²¹⁾. Bu çalışmada elde edilen bulgular, ölçek puan ortalamalarının, ölçek puanları arasındaki ilişkinin ve KAİE ölçek maddelerine göre HKBÖ puanlarının karşılaştırması şeklinde 3 aşamada tartışıldı.

Tablo 5. Katılımcıların KAİE Ölçek Maddelerine Göre HKBÖ Alt Ölçek Karşılaştırmaları.

			Bağımlı bakım		İfade eksikliği		HKBÖ toplam		
			N	t	p	t	p	t	p
Anneyle İlişkili Maddeler									
Annem her davranışımı eleştirmiştir.	Evet	69	1.834	0.68	2.384	0.01*	2.398	0.01*	
	Hayır	163							
Babayla İlişkili Maddeler									
Babam her davranışımı eleştirmiştir.	Evet	53	3.399	0.00**	4.731	0.00**	4.614	0.00**	
	Hayır	179							
Babam neden ceza verdiğini genellikle açıklamıştır.	Evet	142	-0.53	0.95	-2.670	0.00**	-1.201	0.23	
	Hayır	89							
Babam bana karşı davranışlarında tutarlı olmuştur.	Evet	170	-2.707	0.00**	-3.484	0.00**	-3.532	0.00**	
	Hayır	61							
Babamla her konuda korkmadan konuşabilmişimdir.	Evet	90	-2.234	0.02*	-2.353	0.01*	-2.677	0.00**	
	Hayır	141							
Babam kendi kararlarımı almam için beni cesaretlendirmiştir.	Evet	145	-1.876	0.06	-2.600	0.01*	-2.521	0.01*	
	Hayır	86							
Aileyle İlişkili Maddeler									
Aile olarak beraberce sorunlarımızı çözmüşüzdür.	Evet	138	-2.513	0.01*	-4.225	0.00**	-3.702	0.00**	
	Hayır	91							
Ailemle zaman geçirmek için fırsatlar yaratmışımdır.	Evet	183	-0.208	0.83	-2.820	0.00**	-1.381	0.16	
	Hayır	48							
Aile olarak birbirimizi desteklemişizdir.	Evet	192	-0.551	0.58	-2.069	0.04*	-1.311	0.19	
	Hayır	40							
Ailemde fiziksel şiddete uğramışımdır.	Evet	71	1.953	0.05	2.305	0.02*	2.451	0.01*	
	Hayır	161							
Aile ilişkilerimin güven verici olduğunu düşünmüşümdür.	Evet	182	-0.633	0.52	-3.672	0.00**	-2.076	0.03*	
	Hayır	49							
Bir sevgi ortamı içinde büyüdüğümü hissetmişimdir.	Evet	162	-0.826	0.41	-3.580	0.00*	-2.181	0.03*	
	Hayır	69							

* $p < 0.05$ düzeyinde, ** $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı (t =student t testi)

1. Ölçek puan ortalamalarının tartışması:

Çalışmamızda elde edilen HKBÖ ortalama puanları, “bağımlı bakım” için 38.49 ± 9.29 , “ifade eksikliği” için 28.85 ± 5.61 ve HKBÖ toplam için 67.35 ± 12.72 olduğu ve Özdemir tarafından 2015 yılında yapılan bir çalışmanın da alt ölçek ortalama puanlarının çalışmamızla benzer olarak bağımlı bakım; 40.03 ± 8.31 , ifade eksikliği; 30.00 ± 4.91 ve HKBÖ toplam; 70.65 ± 11.09 olarak bulunduğu belirtilmektedir ⁽¹⁶⁾.

Literatürde kök aileyle ilgili yapılan çalışmalarda, bu ilişkinin birkaç soru ile yordandığı fark edilmiş, geçerli ve güvenilir değerlendirme araçları kullanıla-

rak yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. Ölçek puanları arasındaki ilişkinin tartışması:

Çalışmamız sonuçlarına bakıldığında, kök aileyle ilişki düzeyinin sağlıklı olmasının ifade eksikliği ve karşılıklı bağımlılık düzeyini azalmasıyla ilişkili olduğu sonucuna varıldı. Ayrıca babayla ve aile ortamıyla ilişki düzeyinin artmasının ise ifade eksikliği ve karşılıklı bağımlılık düzeyinin azalmasıyla ilişkili olduğu da söylenebilir. Literatürden elde edilen bu bulgular çalışmamızla uyumludur. Aile işlevselliğinin bozuk olmasının karşılıklı bağımlılık eğilimi açısından riskli olabileceğini belirten çalışmalara rastlanmıştır ⁽⁵⁾.

3. KAİE ölçek maddelerine göre HKBÖ puanlarının tartışması:

Babasının neden ceza verdiğini açıklamadığını, aileyle birlikte zaman geçirmek için fırsatlar yaratmadığını, aile olarak birbirini desteklemediklerini bildiren hemşirelerin ifade eksikliği puanlarının daha düşük olduğu,

Annesinin her davranışını eleştirdiğini, babasının kendi kararlarını alması için cesaretlendirmedeğini, ailesinde fiziksel şiddete uğradıklarını, aile ilişkilerinin güven verici olmadığını, bir sevgi ortamı içinde büyüdüğünü hissetmediğini bildiren hemşirelerin ifade eksikliği ve HKBÖ toplam puanlarının daha düşük olduğu,

Babasının her davranışını eleştirdiğini, babasının kendisine karşı davranışlarında tutarlı olmadığını, babasıyla her konuda korkmadan konuşmadığını ve aile olarak sorunlarını beraber çözemediğini bildiren hemşirelerin bağımlı bakım, ifade eksikliği ve HKBÖ toplam puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Kök ailesinde fiziksel şiddete maruz kalmış veya tanık olmuş hemşirelerde karşılıklı bağımlılığın daha yüksek olduğunu⁽⁸⁾, ebeveyn çatışmalarının, duygusal istismarın, ihmal ve ebeveynleşme gibi aile işlevselliğinin bozulması durumlarının karşılıklı bağımlılığın gelişiminde rol oynadığını⁽⁹⁾, karşılıklı bağımlılığın çocukluk döneminde algılanan ebeveynler arası çatışma ile ilişkili olduğunu⁽¹¹⁾ bildiren çalışmalar mevcuttur. Literatürden elde edilen bu bulgular çalışmamızda elde ettiğimiz bulgularla uyumlu olmakla birlikte, kök aileyle karşılıklı bağımlılık ilişkisinin araştırıldığı yeterli sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. Bulunan çalışmalarda, kök aileyle ilişkilerin geçerli ve güvenilir bir ölçekle değerlendirilmediği, bir veya birkaç açık uçlu soru ile çocukluk dönemi ebeveyn ilişkilerinin sorgulandığı görülmüştür.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada kök aileyle ilişkilerin sağlıklı olmasının karşılıklı bağımlılık düzeyini artırdığı sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Çalışmada elde edilen en dikkat çeken sonuç, hemşirelerde babayla ilişkilerin sağlıklı olmasının -anneye oranla- karşılıklı bağımlılık düzeyini daha fazla artırmasıdır. Baba ile ilişkilerin

karşılıklı bağımlılığa daha çok etki ettiği düşünülebilir.

Karşılıklı bağımlılığın benlik saygısı düşüklüğüyle ilgili olduğunu bildiren çalışmalar vardır⁽²¹⁾. Türk aile tipinde baba rolü ile ilişkilerde yaşanan sorunlar, benlik gelişimi önündeki bir engel olarak görülebileceğinden karşılıklı bağımlılığa yol açtığı şeklinde yorumlanabilir. Hemşirelik eğitim süreçlerinde kök aile ile ilişkili çözümlemeyen sorunlara ve karşılıklı bağımlılık belirtilerine odaklanılması, gerekli durumlarda psikolojik yönden desteklenmesi, bireylerin mesleki uyumlarına katkı sağlayabilecektir. Ülkemizde bu konuyla ilgili yeterli çalışma bulunmadığından, konuyla ilgili daha geniş örneklemelerle yapılacak çalışmalara gereksinim duyulduğu söylenebilir.

Ayrıca literatürde kök aile ile karşılıklı bağımlılığın ilişkili olduğunu belirten hemşirelik öğrencileri⁽²²⁾ ve sosyal bilimler⁽²³⁾ örneklemine yapılan çalışmalara rastlansa da bu ilişkinin hemşire örneklemine niteliğini ortaya koyacak daha fazla çalışmaya gereksinim duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

1. O'Brien PE, Gaborit M. Codependency: a disorder separate from chemical dependency. *J Clin Psychol* 1992; 48(1): 129-36. [\[CrossRef\]](#)
2. Öz F. Bağışıklık ve hemşirelik. *Kriz Dergisi* 1999; 6(1): 67-73.
3. Ançel G, Yuva E, Öztuna D. Eş-bağımlılık ve işyerinde mobing arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2012; 13(2): 104.
4. Chang SH. Testing a model of codependency for college students in Taiwan based on Bowen's concept of differentiation. 2016 Apr 1. [\[CrossRef\]](#)
5. Townsend MC. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin temelleri çev., Özcan C.T. ve Gürhan N. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2016.
6. Cihan-Güngör H. Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme. Gazi Üniversitesi Doktora Tezi. 2007.
7. Hughes-Hummer C, Martsolf DS, Zeller RA. Development and testing of the codependency assessment tool. *Archives of Psychiatric Nursing* 1998; 6(24): 264-72. [\[CrossRef\]](#)

8. Self JS. Codependency among nurses: a comparison by substance use disorder and other selected variables. (Doctoral dissertation) Department of educational studies in psychology, research methodology, and counseling in the graduate school of the University of Alabama. 2010.
9. Knappek E, Kuritarne Szabo I. The concept, the symptoms and the etiological factors of codependency. *Psychiatr Hung* 2014; 29(1): 56-64.
10. Friel J, Friel L. Adult children: The secrets of dysfunctional families.: Deerfield Beach FL: Health Communications, Inc. 1988 s. 159.
11. Knudson TM, Terrell HK. Codependency, perceived interparental conflict, and substance abuse in the family of origin. *The American Journal of Family Therapy* 2012; 40: 245. [\[CrossRef\]](#)
12. Hughes-Hummer C, Martsolf DS, Zeller RA. Depression and codependency in women. *Archives of Psychiatric Nursing* 1998; 6: 326-34. [\[CrossRef\]](#)
13. Beattie M. Co-dependent no more. How to stop controlling others and start caring for yourself: Center City, MN, Hazelden Publishing; 1987. s. 97.
14. T.C. Sağlık Bakanlığı. Türkiye’de sağlık eğitimi ve sağlıkta insan gücü durum raporu. Eskişehir; 2014. s. 84-90.
15. Snow C, Willard D. I’m dying to take care of you. Nurses and codependence: Breaking the cycle.: Redmond, WA: Professional Counselor; 1989. s. 1.
16. Özdemir N. Hemşirelerde karşılıklı bağımlılık ve ilişkili faktörler. Haliç Üniversitesi Doktora Tezi. 2015.
17. Allison S. Nurse codependency: instrument development and validation. *Journal of Nursing Measurement* 2004; 12(1): 63-75. [\[CrossRef\]](#)
18. Martsolf DS, et al. Codependency in male and female helping professionals. *Archives of Psychiatric Nursing* 1999; 13(2): 97-103. [\[CrossRef\]](#)
19. Çorapçıoğlu A, Aydemir Ö, Yıldız M. DSM-IV eksen 1 ruhsal bozukluklarına göre Türkçe yapılandırılmış klinik değerlendirmenin güvenilirliği. *İlaç ve Tedavi Dergisi* 1999; 12: 33-6.
20. Taylan S, Alan S, Kadioğlu S. Hemşirelik rolleri ve özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2012; 14(2): 66-74.
21. Ançel G. Karşılıklı bağımlılık kavramı: hemşirelikle ilişkisi ve karşılıklı bağımlılığı belirleme araçları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2012; 14(1): 70-8.
22. Parker FM, Faulk D, S.G. L. Assessing codependency and family pathology in nursing students. *Journal of Addictions Nursing* 2003; 14(2): 85-90. [\[CrossRef\]](#)
23. Bynum D. The development and testing of the codependency-overeating model in undergraduate social science students in a Mississippi college. (doctorate dissertation) University of Mississippi Medical Center; 2012.

DÜZELTME

Jaren Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi’nin Cilt: 3, Sayı 1, Nisan 2017 sayısında yayınlanan “**Gelenev Kadınlarının Psikososyal İyi Oluşlarının Belirlenmesi**” başlıklı yazıda isim sıralaması Gül Ünsal, Duygu Türk Çetinkaya olarak hatalı yayınlanmıştır.

Doğrusu:

“Gelenev Kadınlarının Psikososyal İyi Oluşlarının Belirlenmesi”

Duygu Türk Çetinkaya, Gül Ünsal